

SPOLJNA POLITIKA SRBIJE

MEDIJI I STAVOVI GRAĐANA

DVOMESEČNI PREGLED
MAJ 2023-JUN 2023.

Autori

Dragoslav Rašeta
Dimitrije Milić
Miljan Mladenović
Lana Radnić
Mijat Kostić

SEPTEMBAR 2023.

VIŠE O PROJEKTU

Istraživanje se sprovodi u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji se sprovodi uz podršku *National Endowment For Democracy (NED)*, kao i uz podršku *International Republican Institute (IRI) Beacon Project* u sferi prikupljanja podataka za potrebe medijskog monitoringa i analize medija. Stavovi izrečeni u daljem tekstu ne predstavljaju zvaničan stav NED-a ili IRI-aj.

Rezultate svih dosadašnjih istraživanja možete pronaći na nekom od naša dva organizacijska sajta:

1. novitreciput.org u sekciji *Publikacije*

2. istrazivanja.rs u sekciji *Blog*

NAŠ TIM

U okviru našeg istraživanja angažovano je više ljudi koji se bave različitim projektnim aktivnostima. Kor naše grupe istraživača čine sledeći ljudi:

**Dragoslav
Rašeta**
Monitoring
medija

**Dimitrije
Milić**
Monitoring
medija

**Miljan
Mladenović**
Istraživanja
javnog mnjenja

**Lana
Radnić**
Fokus grupe

**Mijat
Kostić**
Fokus grupe

O istraživanju

Rat u Ukrajini i međunarodne sankcije Ruskoj Federaciji pokrenule su u međunarodnoj javnosti i druga prateća politička pitanja koja nisu zaobišla ni Srbiju. Neke od aktuelnih tema od početka ove godine u domaćem javnom mnjenju bile su i potencijalno blokovsko deljenje sveta, budućnost svetskog monetarnog sistema, položaju Srbije u novim globalnim političkim okolnostima, kao i rat u Ukrajini i počeci kampanje za američke predsedničke izbore.

Naša organizacija je u okviru projekta „Raising Awareness About Foreign Authoritarian Influence“ koji sprovodi uz podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju – NED (National Endowment For Democracy - NED) obradila glavna aktuelna pitanja koja se tiču globalne politike i njihovog uticaja u Srbiji iz ugla medija i stavova građana naše zemlje. Cilj ovog istraživanja je bio praćenje stavova javnog mnjenja o tri aktivnosti koje su bile dominantne u našem dosadašnjem radu, a koje su bile posvećene i navedenim temama konkretnije.

Elementi i metodologija

U okviru istraživanja naša organizacija je svela medijski monitoring 15 popularnih news portala u Srbiji u periodu od 1. maja 2023. do 30. juna 2023.* Zahvaljujući programskoj platformi Pulsar naši istraživači obradili su reprezentativan uzorak od 9.813 objavljenih članaka u poslednjem posmatranom dvomesečnom periodu, kao i tačno 95.031 članak od početka praćenja u martu 2022. Obradjeni su članci koji su u sebi spominjali na bilo koji način međunarodno važne države i saveze (Kina, SAD, Rusija, Ukrajina, Tajvan, NATO...) i lidere ovih država i organizacija (Džo Bajden, Vladimir Putin, Ursula fon der Lajen, Olaf Šolc, Emanuel Makron, Si Đinping,...).

Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih ili ključnih međunarodnih zbivanja i promene međunarodne političke situacije, kome su mediji bili u prosequ naklonjeni i da li su u medijima postojale teme koje su bile vezane za ove aktere, a da se ne tiču samo rata u Ukrajini, kineske politike i generalnog stanja međunarodne politike. Zahvaljujući našim nalazima iz pregleda medijske slike mogli smo da utvrdimo generalni ton spominjanja navedenih aktera i da identifikujemo narative koji su bili najzastupljeniji.

Nakon utvrđenih nalaza iz domaćih medija u prva četiri meseca ove godine, cilj našeg istraživanja bio je da još jednom proverimo kompatibilnost medijske slike sa stavovima građana Srbije. U cilju utvrđivanja povezanosti načina predstavljanja aktera u medijima i stavova građana o istim akterima, naša organizacija je od 13. do 17. avgusta 2023. svela istraživanje javnog mnjenja na reprezentativnom uzorku celokupne populacije Srbije bez teritorije Kosova od 1669 ispitanika i seriju fokus grupa na teritoriji grada Beograda. Kroz ukrštanje ova tri izvora, naša organizacija je uspela da dođe do kompletnije slike stanja javnog mnjenja u Srbiji i kroz ugao gledanja načina saopštavanja medija o međunarodnoj političkoj situaciji i Kini kao akteru, ali i kroz upoznavanje sa stavovima građana Srbije oko ovog pitanja i povezanih političkih tema.

**alo.rs, b92.net, blic.rs, danas.rs, informer.rs, novosti.rs, mondo.rs, kurir.rs, rts.rs, sd.rs, n1info.com, nova.rs, pink.rs, espreso.co.rs i telegraf.rs (došlo je do promena u praćenim portalima zbog promene u čitanosti u odnosu na prethodni šestomesečni period)*

Ciljevi istraživanja

1. Utvrditi kako mediji predstavljaju trendove u globalnoj politici i njihov uticaj na položaj Srbije u Evropi i svetu.
2. Utvrditi šta građani Srbije misle o navedenim važnim svetskim političkim pitanjima i kako vide ulogu Srbije u takvom svetu.
3. Utvrditi koliko su ton izveštavanja medija i stavovi građana slični i da li su uzročno povezani.

Medijski monitoring

U cilju utvrđivanja na koji način mediji u Srbiji mogu imati uticaja na domaće javno mnjenje i stavove građana o spoljnoj politici i ulozi različitih velikih sila, naša organizacija je sproveda medijski monitoring i za naredni period 2023, od 1. maja do 30. juna za 15 uticajnih news portala u Srbiji. Na ovaj način želeli smo da saznamo na koji način su mediji u Srbiji prenosili vesti koje se tiču najvažnijih svetskih političkih aktera i koji narativi vezani za njih su bili prisutni u navedenom periodu. Zahvaljujući platformi *Pulsar* i nizu ključnih reči koje se tiču navedenih aktera, naša organizacija je uspela da identifikuje glavne medijske narative i generalni ton spominjanja najvažnijih političkih aktera u svetu i u kontekstu međunarodne političke situacije, ali i položaja Srbije u takvom svetu.

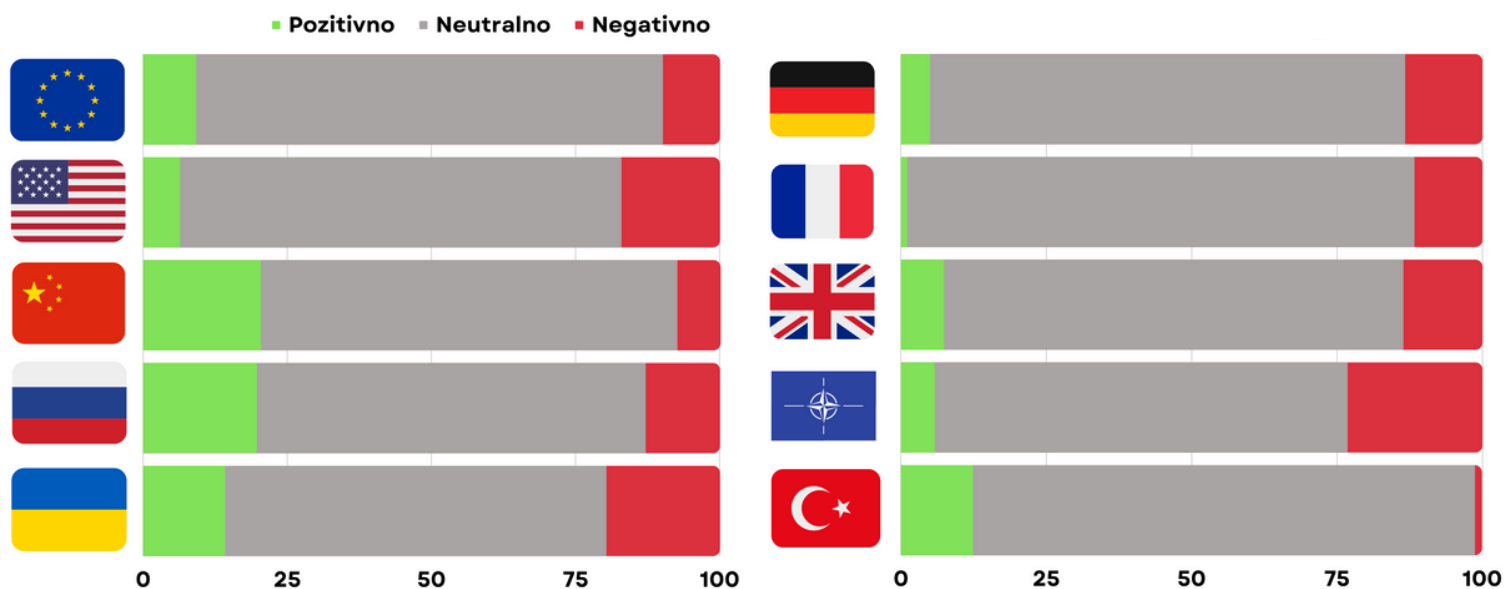
Cilj ovog dela istraživanja bio je da utvrdimo na koji način su uticajni mediji u Srbiji predstavljali navedene aktere, da li postoje upečatljivi narativi oko njih, kome su mediji bili u proseku naklonjeni i da li su u medijima postojale teme koje su bile vezane za spoljnu politiku Srbije, a da se ne tiču već ustanovljenih pravilnosti. U periodu maja i juna broj članaka koji spominje različite svetske sile se nalazio u gornjem delu proseka prethodno posmatranih perioda, a ponovo se pokazalo da Rusija i Ukrajina generišu disproporcionalno veliki deo pažnje domaće javnosti.

Nakon utvrđenih nalaza iz domaćih medija i u ova dva nova meseca 2023, cilj našeg istraživanja bio je da proverimo kompatibilnost medijske slike sa stavovima građana Srbije. U cilju utvrđivanja povezanosti načina predstavljanja aktera u medijima i stavova građana o istim akterima, naša organizacija je u navedenom periodu sproveda istraživanje javnog mnjenja na reprezentativnom uzorku celokupne populacije Srbije bez teritorije Kosova i seriju fokus grupa na teritoriji Beograda, uključujući ispitanike iz centralnog i iz prigradskog dela grada. Kroz ukrštanje ova tri izvora, naša organizacija je uspela da dođe do kompletnije slike stanja javnog mnjenja u Srbiji i kroz ugao gledanja načina saopštavanja medija o glavnim svetskim silama, ali i kroz upoznavanje sa stavovima građana Srbije oko njihove uloge u svetu i Srbiji, kao i pratećih međunarodnih tema.

S obzirom da je tema međunarodne političke situacije i položaja Srbije u takvom svetu bila jedna od važnijih tema u medijima u navedenom periodu, veliki broj članaka spominjao je neke od korišćenih ključnih reči, koje su olakšavale pretragu online spominjanja traženih pojmova. Naš istraživački tim analizirao je medijsku sliku u periodu maj-jun na reprezentativnom uzorku od 9.813 medijskih članaka koji su spominjali neke od aktera. Nakon odstranjivanja članaka koji su irelevantni za analizu i čije spominjanje glavnih svetskih političkih aktera nema politički relevantnu konotaciju, rezultati koji su dobijeni pokazuju izvesene afinitete i trendove na makro nivou, iako je trend pristrasnosti ukupno gledano u velikom padu i u ovom periodu.

Rezultati monitoringa

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. maja do 30. juna 2023. na reprezentativnom uzorku od 9.813 članaka

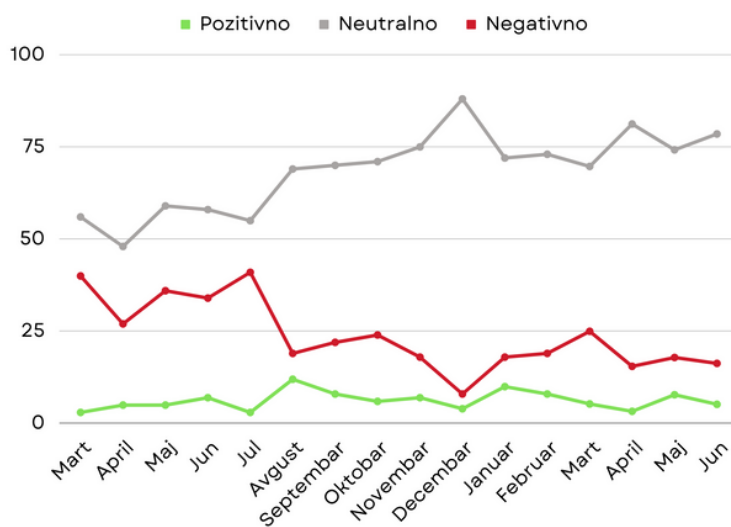
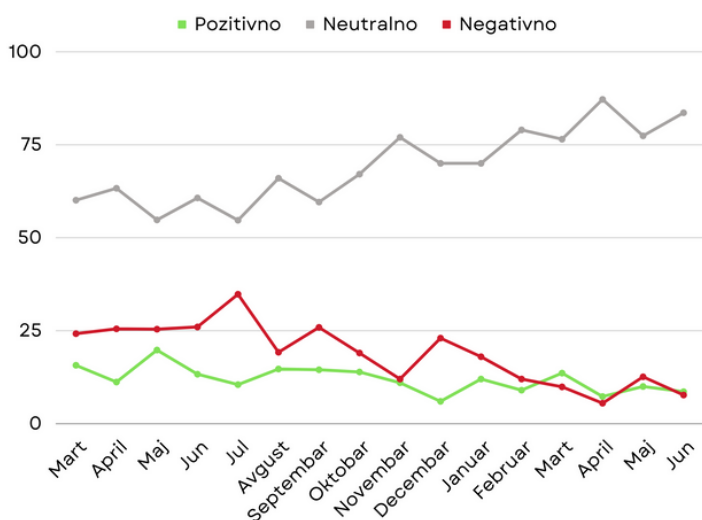
Medijsko izveštavanje o najvažnijim temama međunarodne politike i akterima u ovom polju mahom je ostalo nepromenjeno u odnosu na prethodne mesece. Tema rata u Ukrajini opstala je kao najdominantnija tema u javnom prostoru, te je i broj spominjanja Rusije i Ukrajine bio disproporcionalno veći nego svih ostalih aktera. Ugao gledanja na ova dva najčešće spominjana aktera međunarodne politike ostao je generalno nepromenjen. U maju i junu primetan je blagi rast rusofilije i blagi rast negativne predstavljenosti Ukrajine. Uprkos pobuni paravojne jedinice Vagner u junu i dominacije navedene teme u poslednjoj nedelji ovog meseca, ona nije imala bitnijeg uticaja na ukupnu predstavljenost Rusije, koja je čak završila nešto pozitivnije nego u prethodnim posmatranim periodima.

Na drugoj strani, antizapadni sentiment opstao je kao dominantan, iako u ovom dvomesečnom periodu u nešto blažoj formi. Najnegativnije predstavljanje standardno beleže SAD, NATO i Ujedinjeno Kraljevstvo, dok u ovom mesecu su lošije brojke primetne i za Francusku i Nemačku. Ipak, trebalo bi navesti da je negativna predstavljenost Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije u ovom dvomesečnom periodu približno na minimumu od početka merenja u martu prethodne godine. Evropska unija je uspela da u junu ponovo zabeleži blago pozitivnu predstavljenost, kakvu je imala i u martu i aprilu, dok se samo blagi skok negativne predstavljenosti dogodio u maju. Primetno je da je odnos EU i SAD prema Srbiji oko pitanja Kosova neretko hvaljen u tradicionalno proruskim medijima, a evropske pozitivne kampanje nešto su vidljivije u medijima nego u prethodnim posmatranim periodima.

Kada se radi o ostalim akterima, Turska nastavlja da beleži stabilnu i solidnu neto pozitivnu predstavljenost u medijskom prostoru. Kineska pozitivna predstavljenost takođe je zabeležila u maju i junu rast i ona je jedna od dobitnica pozitivnog medijskog saopštavanja o BRIKS-u i Kini kao kontrateži Zapadu na globalnoj sceni.

Nastavak antizapadnog sentimenta

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. marta 2022. do 30. juna 2023. na reprezentativnom uzorku od 95.031 članka

Domaći popularni mediji pokazali su promenjivu prirodu kada se radi o izveštavanju o većini važnih međunarodnih aktera, sa izuzetkom zapadnih država i organizacija. I nakon preko godinu dana praćenja ključnih online news medija antizapadni sentiment opstao je kao dominantan, iako u smanjenom intenzitetu u odnosu na prva četiri meseca 2022. Od sredine leta prethodne godine porastao je udeo neutralnih članaka i postepeno opadao procenat negativnih u ukupnom zbiru, ali je udeo pozitivnih članaka retko prelazio udeo negativnih. Takva tendencija je primetna samo periodično kod Francuske i Evropske unije, dok je kod NATO-a, Ujedinjenog Kraljevstva, Nemačke i SAD-a predstavljenost konzistentno neto negativna.

Pozitivna tendencija kada se radi o izveštavanju primetna je kada se radi o Evropskoj uniji. Od decembra 2022. do juna 2023, udeo negativnih članaka zabeležio je generalni trend pada. Unija je prestala da bude česta tema iz negativnog ugla kada se radi o međunarodnoj situaciji, negativnih vesti oko inflacije, ranjivosti po pitanju energenata ili drugih srodnih pitanja. Pozitivni rezultati različitih programa pomoći i saradnje Srbije i Evropske unije su češće dolazili do medija u prethodna četiri meseca, kao i susreti evropskih i srpskih zvaničnika. Glavni generator negativnih vesti za Evropsku uniju u Srbiji ostaje pitanje Kosova.

Kada se radi o drugom najčešće spominjanom zapadnom akteru posle EU, Sjedinjenim Američkim Državama, slika deluje relativno konzistentno od sredine leta prethodne godine. Stabilna umerena negativna predstavljenost Amerike mahom nije se menjala, iako su se menjali razlozi takve predstavljenosti. Najviše negativnih vesti SAD generišu oko svoje uloge u svetu, gde su mediji delom zaokupljeni najavama propasti američke hegemonije, predviđanjima o kraju prestiža američkog dolara ili usponu BRIKS-a na račun Amerike i Zapada. Kada se radi o temama povezanim sa Srbijom, može se primetiti nešto balansirani pristup i čak periodične pohvale oko pristupa SAD-a prema pitanju Kosova i delovanja vlade Aljbina Kurtija.

Narativi o globalnoj politici

Mediji u Srbiji su značajan deo svog prostora u maju i junu opredelili i za pitanja koja se tiču globalne političke situacije, često interpretirane kroz blokovsku podelu sveta. Uz ugla medija svetska politika kreće se u smeru strateške podele planete između zone uticaja Zapada i organizacija koje predstavljaju ove države i zone uticaja Kine i ostalih sila (najčešće predstavljene kao BRIKS). Kao dominantan razlog takve podele predstavljena je želja Zapada da širi svoj uticaj i vrednosti i otpor "ostatka sveta" u odnosu na taj trend. Iako je taj ostatak često u medijima nedefinisan, on je nekada predstavljen kroz BRIKS ili Šangajsku organizaciju, a neretko se svaki susret između nezapadnih političkih lidera predstavlja kao pretnja za zapadnu želju za hegemonijom. Najprisutnija interpretacija ove vrste se javljala prilikom susreta kineskih i ruskih državnih zvaničnika, kao i najavi BRIKS samita u Južnoafričkoj Republici.

Osim spominjanja stvaranja političke kontrateže u svetu, u ovom medijski praćenom periodu bile su prisutne i teme formiranja blokova i po ekonomskim osnovama. U tom smislu najčešći narativ bio je vezan za propast dominacije SAD-a i zapada u sferi globalnog finansijskog sistema, odnosno kroz takozvanu "dedolarizaciju". Ovaj pojam podrazumeva verovanje izraženo u domaćim medijima da će dolar izgubiti svoj prestiž i moć i da će ili biti zamenjen nekom drugom valutom ili da će kroz vreme biti sve manje međunarodno sredstvo plaćanja. Svaki primer transakcija između država koji nije podrazumevao dolar bio je u tom smislu i prenaplašen kao kraj dolara.

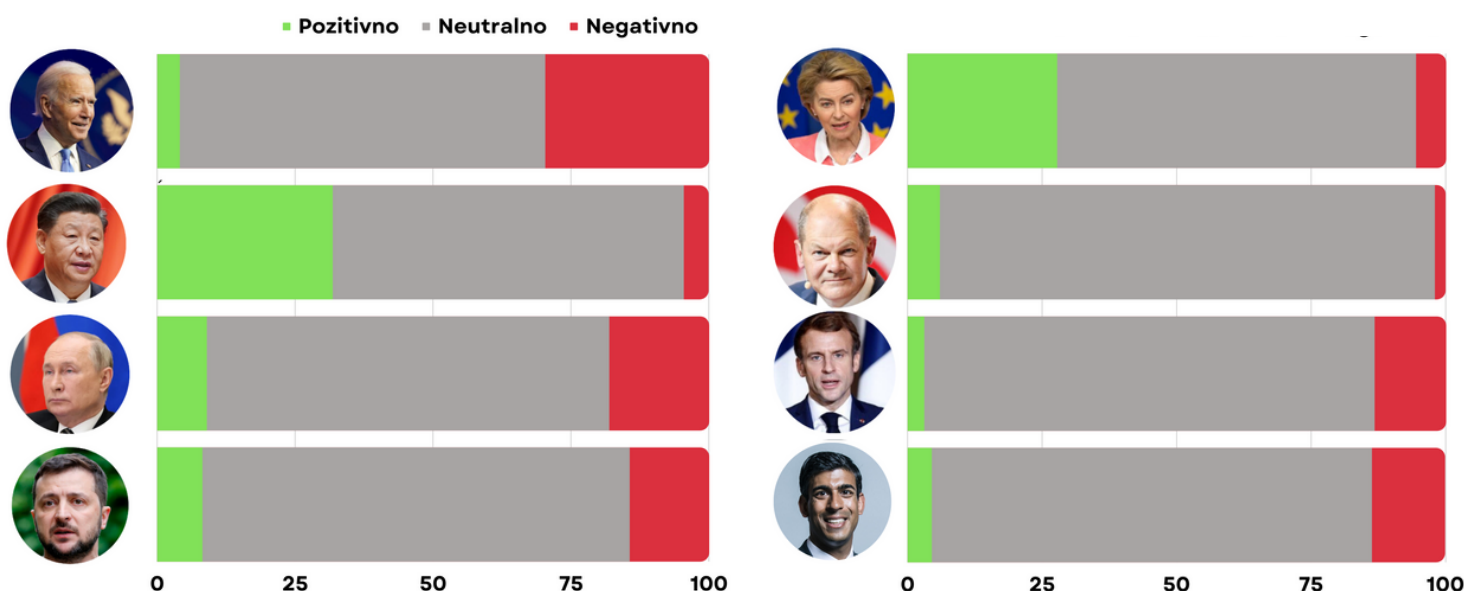
Osim stvaranja blokova u političkoj i ekonomskoj sferi, značajan deo medijskih tema oko međunarodne političke situacije bio je vezan za rivalitet Sjedinjenih Američkih Država i Kine. Taj rivalitet često je u naslovima članaka predstavljan pompeznijim interpretacijama izjava američkih zvaničnika o Kini i obratno. Dobar deo interpretacija globalne politike u čitanim portalima zasniva se na pretpostavci da se većina globalnih problema događa zbog želje Sjedinjenih Američkih Država da opstanu u svetu kao dominantna supersila, a da se tome isprečila Kina koja je rastuća sila, a nekada i Kina sa drugim državama. U tom smislu i rat u Ukrajini i tenzije na Tajvanu interpretiraju se kao problemi nastali zbog "američkog imperijalizma", a ne zbog ruskih ili kineskih spoljnopolitičkih strategija i želja. U tom kontekstu Kina je predstavljena kao sila koja već danas može da parira Sjedinjenim Američkim Državama u sferi ekonomije, visokih tehnologija ili vojnih pitanja (najčešće u pitanju mornarica).

Kada se radi o evropskim državama, članicama Evropske unije (EU) i Severnoatlanske alijanse (NATO), one su najčešće predstavljene kao slabe i licemerne. Kada se radi o predstavljanju njihove slabosti, najčešće je ona predstavljena kao slaba u odnosu na američki politički uticaj i usklađivanje u odnosu na američke prioritete spoljne politike, a ne na svoje. U tom smislu evropske sankcije Rusiji, naoružavanja Ukrajine ili oštija politika prema Kini predstavljaju se kao proizvod američkog pritiska i evropske slabosti, a ne evropskih želja. Kada se radi o optužbama medija da su evropske države ili Evropska unija licemerni akter, najčešće se radi o optužbama za moralne duple standarde i nedoslednosti. Na drugoj strani, slične optužbe na račun Rusije ili Kine retka su pojava i javljaju se samo od dela medija kritičnih prema Rusiji oko Rusije.

Dominantni narativi o globalnoj politici u najčitanim portalima u Srbiji su u svojoj osnovi antizapadni i posvećeni stvaranju slike da je promena svetskog poretka na pomolu, uz implicitnu poruku da bi takav novi poredak bio ili "pravedniji" ili povoljniji za političku poziciju Srbije u regionu, Evropi ili svetu. Ipak opstaje nedostatak naročite vizije o spoljnoj politici Srbije u takvom svetu, osim da bi Srbija "trebalo da gleda svoje interese" i da su takve tendencije povoljne po poziciju Srbije.

Svetski lideri u medijima

Ukupni rezultati za celokupni posmatrani period od 1. mart do 30. april 2023. na reprezentativnom uzorku od 9.813 članaka

Tokom godinu dana posmatranja najčitanijih portala u Srbiji i njihovog načina prenošenja informacija koje se tiču glavnih država, saveza i njihovih lidera, primetna je ponovo ista glavna pravilnost. Ta pravilnost je da su lideri mahom lošije predstavljani od država i organizacija koje predstavljaju, ali da se najčešće kreću u sličnom odnosu pozitivnih i negativnih tekstova kao i države i organizacije na čijem su čelu.

U ovom dvomesečnom preseku po pitanju svih lidera primećeni su identični obrasci mahom negativne predstavljenosti. Iako je Rusija u maju i junu poboljšala svoju pozitivnu predstavljenost, Vladimir Putin ostao je u solidnim neto negativnim zonama medijskog izveštavanja. U toj zoni ostali su i svi zapadni lideri, gde je jedini pozitivni izuzetak predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen. Iako je broj članaka koji je spominjao ovu evropsku liderku značajno manji od ostalih svetskih lidera, u ovom dvomesečnom periodu ponovo je primetan neto pozitivan ugao gledanja na njeno gledanje. Na sličan način veoma blagu neto pozitivnu predstavljenost zabeležio je i nemački kancelar Olaf Šolc. Takođe, primetna je razlika i u načinu predstavljenosti Emanuela Makrona u ovom dvomesečnom periodu u odnosu na prethodni. Francuski predsednik se brzo vratio na prethodnu blago negativnu predstavljenost iz veoma negativne predstavljenosti tokom maja i juna, kako je tema protesta povodom penzione reforme nestala iz domaćih medija. Ova tema je pokazalo se tek privremeno donela veoma negativnu predstavljenost francuskom predsedniku,

Na drugoj strani, lideri koji su generisali pozitivnu predstavljenost i ovog meseca bili su u značajno manjem broju. Kao i u gotovo svim prethodnim dvomesečnim presecima, Si Đinping opstao je kao retki neto pozitivno predstavljeni lider u medijima. Iako su takvu predstavljenost zabeležili i Viktor Orban i Aleksandar Lukašenko, njihov broj spominjanja bio je veoma mali. Od lidera sa većim brojem spominjanja u člancima, Si Đinping opstao je kao jedini konzistentno pozitivno predstavljeni lider. On je najčešće predstavljen državnički i sa respektom, a negativni članci o njemu mahom su napadi od strane zvaničnika drugih država, ređe kolumne ili autorski tekstovi.

Fokus grupe

Drugi ciklus istraživanja koje sprovodi organizacija Novi treći put nastavljen je novom serijom fokus grupa održanih u Beogradu u drugoj polovini avgusta. U istraživanju je učestvovalo dve grupe ispitanika, a odabir je izvršen tako da uzorak bude izbalansiran u pogledu pola, uzrasta, političkih stavova i obrazovanja. Za razliku od prethodnog ciklusa fokus grupa koje su za cilj imale ispitivanje stavova građana na temu rata u Ukrajini i srodnih tema, ovog puta središnje teme odnosile su se prvenstveno na spoljnu politiku Srbije kao i odnose sa Zapadom i ostatkom sveta.

Cilj ove serije fokus grupa bio je i da se izmeri nivo uticaja glavnih medijskih tema o međunarodnoj politici na stavove građana oko spoljne politike Srbije u novim komplikovanim međunarodnim okolnostima. U tom smislu, želeli smo da saznamo više o glavnim sentimentima i razmišljanjima građana o svim važnim spoljnopolitičkim partnerima Srbije.

Međunarodna situacija i Srbija

Prvi blok pitanja odnosio se na međunarodnu političku situaciju i uticaj aktuelnih svetskih događaja na dešavanja u Srbiji. Razgovorom smo želeli istražimo kako Beograđani tumače spoljnu politiku koju vodi naša država i kako im deluje trenutna pozicija koju Srbija zauzima u odnosu između Zapada i Istoka. Govoreći o ratu u Ukrajini, ispitanici su složni u stavu da se danas, posle skoro godinu i po dana od izbijanja rata, uticaj na političku stvarnost Srbije oseća manje, ali da su osetne društvene i ekonomske posledice i dan danas.

Specifično, ispitanici smatraju da su pritisci u vezi uvođenja sankcija sada manji, ali da je inflacija još osetna, mada je i ona delom posledica ekonomske politike Srbije (*“Čini se da popuštaju pritisci da se uvedu sankcije, međutim svuda u Evropi inflacija opada osim kod nas, što znači da nije samo rat uzrok, već jako loša ekonomska politika”, “Negativno je rat uticao na ekonomsku situaciju u svetu pa i u Srbiji, inflacija kod nas je jednim delom uvezena, a drugim delom domaće generisana.”, “Ono što je specifičnije za Srbiju u odnosu na druge zemlje je demografski uticaj. Dolazak velikog broja Rusa ovde dramatično menja sliku Beograda...menja je ekonomski, socio-kulturno... Mada, nije nužno loša posledica jer su doneli kapital, neke preduzetničke navike, ali nosi rizike - obaveštajne, kriminalne...”*).

Ispitanici se takođe slažu u stavu da je Srbija uspela samo naizgled da zadrži neutralnu poziciju, ali se kod dela ispitanika javlja i zabrinutost da u realnosti naše neopredeljenje ugrožava EU integracije i pregovore na Kosovu (*“Rat u Ukrajini imao je uticaj na našu spoljnu politiku i konkretno na EU integracije, koje su praktično stale od februara 2022... takođe prisutno je i propagandno iskorišćavanje situacije sa Rusijom i Ukrajinom za pregovore oko Kosova od strane kako Srbije tako i Kosova. Koristi se kao izgovor za odugovlačenje.”, “Možda je vreme da se okrenemo ka jednoj strani konačno.”*). Stavovi ispitanika oko ispravnosti neutralne pozicije Srbije variraju od podržavaoca takvog spoljnopolitičkog kursa, preko skeptika sa obe strane političkog spektra. Više kritički nastrojeni deo beogradske fokus grupe opisuje spoljnu politiku Srbije kao: nedefinisanu, konfuznu ili prikrivenu.

Glavni zaključak odnosio se na stav da spoljnu politiku Srbije u ovom momentu determinišu isključivo kosovsko pitanje i uvođenje sankcija Rusiji (*“Glavne determinante koje utiču na spoljnu politiku su pitanje Kosova i uvođenje sankcija Rusiji, čitavo javno mnjenje ovde se formira u odnosu na ove dve teme”, “Spoljna politika je jako zbunjujuća, čini se kao da se naša spoljna politika bazira samo oko jednog jedinog pitanja, a to je Kosovo i sve što se radi je zbog ili u vezi sa pitanjem Kosova. Izgleda da je strategija svake vlasti u poslednjih nekoliko decenija da se namerno ne rešavaju ta pitanja, već da se odugovlači, dokle god su ona otvorena i ne mogu da se otvore ni pitanja i poglavlja unutrašnjeg razvoja. Čini se da te svoje interese vezane za Kosovo možemo da ispunjavamo samo uz saradnju sa ovom gorom, totalitarnom i manje demokratskom stranom sveta.”*).

Kroz razgovor sa učesnicima stiče se utisak da su i sami zbunjeni po pitanju toga šta je najbolja solucija. Oni ističu da je spoljna politika odraz naše konfuzne realnosti, gde javno mnjenje i povoljan interes naše države ne mogu da se pomire. U tom smislu, naša neodlučnost i rastrzanost mogli bi nepovoljno da utiču na sve aspekte spoljne politike - kako na kosovsko pitanje, tako i na EU integracije i odnose za Zapadom i Rusijom (*“Srbija nema jasno profilisanu spoljnu politiku jer nemamo hrabrosti da se opredelimo za neki put... ne insistiramo na pridruživanju EU, a kao jesmo za to, čini se kao da evropski put našim političarima nije u najboljem interesu.”*), *“Mitologiziranje je pravi pojam koji bi dobro opisao našu spoljnu politiku, naši ideali su jedno a realnost drugo, a u suštini ne znamo ni sami šta radimo. Ni narod ni političari ne mogu da se dogovore oko jasnih tema”, “Naša spoljna politika je zaglavljena između realnosti i javnog mnjenja, naša realnost je da smo okruženi NATO-om i da je EU glavni investitor u Srbiji a s druge strane javno mnjenje je proruskog i prokineskog orijentisanog.”*, *“Naša spoljna politika je licemerna jer imamo proruskog narativ a trenutno imamo više vojnih vežbi sa NATO-om nego sa Rusijom”*).

Konačno, učesnici fokus grupe prepoznaju da se javnosti u Srbiji ne plasira prava slika spoljnopolitičkih odluka i poteza (*“Mi imamo dve spoljne politike, jednu za spolja i jednu za unutra, naša vlast o istim stvarima govori potpuno drugačije kada govori ovde lokalno i negde u svetu.”*), *“Narativ koji vlast nama ovde servira je isključivo za unutrašnju upotrebu, naša spoljna politika se sprovodi ispod jorgana.”*). Stav većine je da je od početka rata došlo do određenih promena u odnosu Srbije i Zapada koje se najbolje očitavaju u stavljanju evrointegracija u drugi plan i odugovlačenju pregovora sa Prištinom (*“Pogoršali su nam se odnosi sa Zapadom od početka rata. Mi smo navodno neutralni, a naginjemo na rusku stranu. Ovaj rat i odgovara našoj vlasti da održi tu nedefinisanu poziciju, time se i održava ovo kruženje bezakonja.”*), *“Od početka rata prisutan je blaži narativ prema Americi, a oštiji prema EU, a naročito Nemačkoj”*, *“Odnosi sa Zapadom su prividno ostali nepromenjeni, a zapravo su se blago pogoršali jer se ne pomeramo iz mrtve tačke u pregovorima za priključenje EU.”*).

Takođe, ispitanici primećuju da se u poslednje vreme pojavila i blaga politička distanca od Rusije (*“Od kako je počeo rat, Srbija pravi blagu diplomatsku distancu od Rusije i okrećemo se više saradnji s Kinom. Rusija na Balkanu ima samo geopolitičke interese, a ne ekonomske.”*), *“...pogoršao se odnos jer je Rusija očekivala veću podršku Srbije.”*)

Odnosi sa Zapadom i Istokom

Kao važna tema ove fokus grupe spontano se izdvojilo i pitanje evrointegracija. Učesnici beogradske fokus grupe su u proseku bili bliži stavu da je to ispravan i neophodan put za Srbiju koji je stavljen u drugi plan zbog kosovskog pitanja i krize u Ukrajini (*“Evrointegracije napreduju katastrofalno, već godinama nema nikakvog pomaka. Čini se da samo neki potpuni kolaps kao devedesetih može da uzdrma ljude da shvate da je to naš interes.”*, *“Članstvo u EU je Srbiji potrebno. Ne samo članstvo kao takvo već ceo proces priključenja, jer on zahteva određene promene u našem društvu koje su nam neophodne da bismo konačno počeli da živimo normalno a odnose se na poštovanje ljudskih prava, uređenje ekonomije, medija. “Problem je što većina stanovništva na referendumu ne bi bilo za EU.”Put priključenja je bitan za nas zato što bi zahtevao napretke na određenim poljima koji su ovde uništeni - ljudska prava, sloboda medija, pravosuđe.”*). Ispitanici iz beogradske fokus grupe su se pokazali kao više proevropski orijentisani u odnosu na fokus grupe u drugim gradovima, uprkos razlikama u političkim stavovima oko domaće političke scene.

Međutim, mišljenja nisu bila identično pozitivna kada je na red došlo pitanje priključenja Srbije NATO paktu. Nezanemarljiv udeo ispitanika smatrao je da bi to za Srbiju mogao biti povoljan potez dok ostatak ispitanika isti taj potez smatra nedopustivim. Kao razlozi za “da” istakli su se vojna bezbednost i zaštita srpskih interesa i ljudi na Kosovu, dok oni koji su za “ne” to opravdavaju stavom da nam članstvo nije neophodno i da bi takav korak bio sramota nakon štete koju je NATO pakt naneo srpskom narodu (*“Ako bi ulazak u Nato značio prisustvo 2000 vojnika na Kosovu koji bi štitili naše intrese i ljude, onda bih glasao za da”, “Da za članstvo u NATO-u jer smo okruženi članicama i ne možemo da živimo u prošlosti.”*, *“NATO se i dalje kod nas kotira kao zločinačka organizacija i izveštavanje o njemu se nije značajno promenilo od početka rata”, “Odnosi Srbije i NATO-a su i više nego korektni što pokazuje i ovo Partnerstvo za mir, sledeći korak bi nam bio ulazak u NATO, a o tome se naravno ne govori jer je ta tema ovde bauk.”*, *“EU i NATO neguju iste vrednosti, okruženi smo NATO-om i racionalan korak u budućnosti bi bio pridruživanje.”*, *“Ja bih glasao ne jer članstvo u EU ne znači nužno i članstvo u NATO (po primeru Irske i Austrije), a drugo jer NATO ima i vanevropsku komponentu što bi podrazumevalo učešće naših vojnika npr u sukobima na Bliskom istoku.”*, *“Setimo se naziva Milosrdni anđeo, nedopustivo je da se priključimo jednoj takvoj organizaciji.”*).

Kako se u medijima u poslednje vreme pominje BRIKS, organizacija koja okuplja Brazil, Rusiju, Indiju, Kinu i Južnoafričku Republiku, kao buduća alternativa zapadnim organizacijama, jedno od pitanja fokus grupe ticala se mišljenja učesnika o takvoj mogućnosti. Ispitanici su bili u proseku skeptičniji da je članstvo u BRIKS-u Srbiji potrebno, a opoziciono nastrojeni deo učesnika smatrao je da uvođenje takve alternative u domaću političku javnost jeste pokušaj vlasti da skrene fokus sa drugih gorućih pitanja (*“Nema potrebe da se priklanjamo BRIKSU, možemo da nađemo mnogo povoljnija rešenja od toga.”*, *“Interesi zemalja BRIKSa su vrlo suprotstavljeni, unutrašnje politike tih zemalja uopšte ne treba da budu nešto čemu težimo i treće te države su rasute po celom svetu i nemaju puno toga zajedničkog međusobno, a kamoli sa nama.”*, *“Trebalo bi gajiti odnose sa organizacijom u kojoj se nalazi i Kina, kao uskoro najmoćnija sila na svetu“*).

Za kraj ove fokus grupe, osvrnuli smo se na prognoze naših ispitanika u pogledu dominantnosti svetskih sila u budućnosti. Jednoglasno, iznet je stav da će 2040-te godine najuticajnija država biti Kina, zbog svog ekonomskog, tehnološkog i investicionog potencijala (*“Favorit za najjaču državu 2040. može bit Kina, zbog razvoja tehnologije, digitalizacije i generalno velikog stanovništva.. može postati ozbiljan tehnološki gigant.”*). Ipak, učesnici prepoznaju i dobre i loše aspekte bliske saradnje Srbije i Kine a obe se odnose na kineske investicije - iako donose novac u budžet, one su netransparentne i nose sa sobom ozbiljne ekološke posledice.

Istraživanje javnog mnjenja

U sledećoj fazi istraživanja naša organizacija je sprovedela istraživanje javnog mnjenja radi boljeg uvida u stavove građana o spoljnoj politici Srbije i svim pratećim posledicama u sferi međunarodne politike i posledica po Srbiju i njenu spoljnu politiku. Anketa je sprovedena na nivou Srbije (bez Kosova i Metohije) od 13. do 17. avgusta.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1669 ispitanika. Istraživanje je sprovedeno u okviru onlajn panela (CAWI), a upitnik se sastojao od ukupno 25 obaveznih pitanja i 11 uslovnih i neobaveznih pitanja. Prosečno vreme popunjavanja upitnika iznosilo je 12 minuta (iz računice izbačeni najniži i najviši autlajeri).

Istraživanje je ovaj put više bilo usmereno na poziciju Srbije u aktuelnim političkim okolnostima u svetu, ali i na to kako naši građani gledaju na globalnu politiku, njenu budućnost i ulogu u Srbije u svetu. Pojedina pitanja postavljena i u prvoj anekti u junu prošle godine, uključena su i u ovu anketu, radi merenja trendova podrške za različite hipotetičke spoljnopolitičke poteze Srbije.

Ekonomska očekivanja

Naše istraživanje je i ovaj put uključilo i set ekonomskih pitanja u odnosu na očekivanja građana oko njihovog budućeg standarda, kao i kako trenutno ocenjuju svoj ekonomski status.

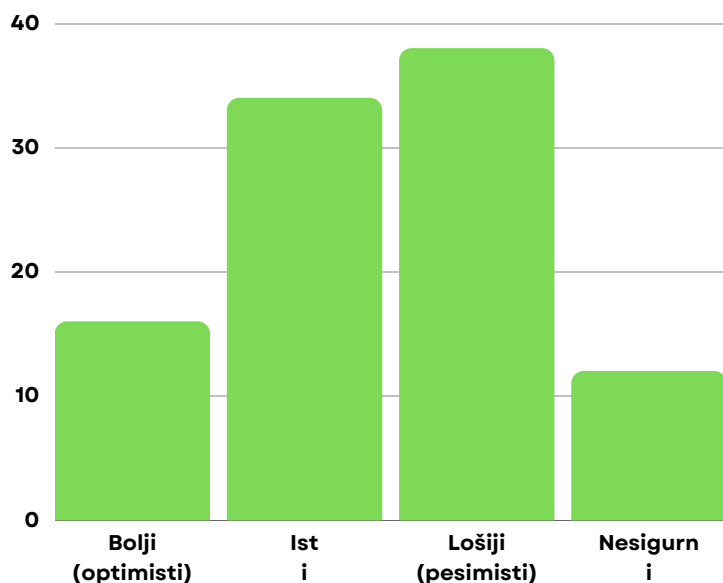
Za razliku od nekoliko prethodnih istraživanja, kod ispitanika se javio pad pesimizma kada se radi o njihovom životnom standardu naredne godine, u poređenju sa ovom godinu. Udeo učesnika ankete koji je naveo da očekuje viši životni standard nego ove godine porastao je na 16% sa malo više od 13% iz juna. Malo više od trećine (34%) ispitanika navelo je da očekuje isti životni standard kao i 2023. Kada se radi o pesimističnijem delu naših ispitanika, on je ovog puta bio manji od polovine, te je 38% građana navelo da očekuje niži životni standard naredne godine. Broj pesimista je značajno opao od prethodnog istraživanja, a zabeležen je i blagi rast optimističnih ispitanika i onih koji svoj standard vide identično sadašnjem.

Upitali smo i građane koje razloge vide kao najvažnije za navedene predviđene rezultate oko njihovog standarda. Najveći broj pesimističnih ispitanika okrivio je ekonomsku politiku vlade, dok kada se radi o onima koji smatraju da će im standard biti viši, kao dominantni razlog navode zasluge svog rada ili rada njihove porodice. Kada se radi o faktoru međunarodnih okolnosti, tek oko trećine ispitanika koji su pesimisti ili vide svoj standard identičnim u budućnosti smatraju da je taj faktor najdominatniji. Kod optimističnog dela ispitanika, faktor međunarodnih okolnosti je najmanje važan.

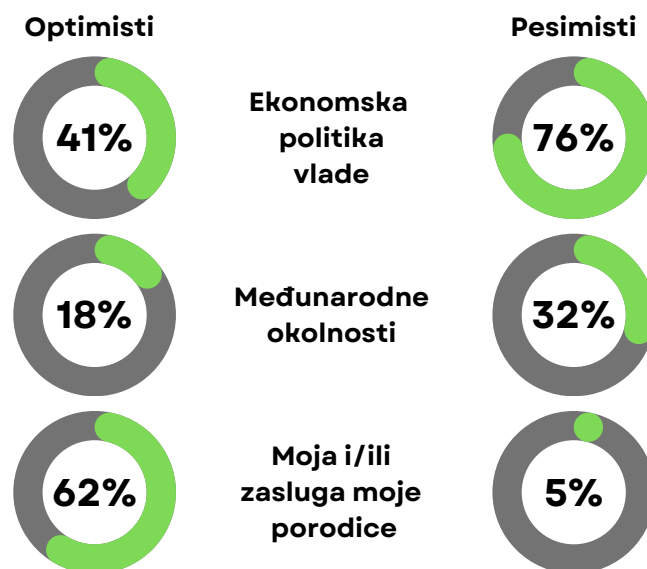
Kada se radi o proceni sopstvenog i porodičnog ekonomskog statusa kod ispitanika je primetna velika nejednakost. Samo 12% ispitanika tvrdi da njihova porodica ima dovoljno novca da priušti sebi sve što joj je u datom trenutku potrebno, dok 6% ne zna/nije sigurno/ne želi da odgovori. Najveći udeo ispitanika, njih 40%, tvrdi smatra da može da obezbedi sebi hranu i boravak, ali ne više od toga. Oko 15% ispitanika tvrdi da nema novca da obezbedi ni osnovne životne uslove, u vidu hrane i boravak. Malo više od četvrtine ispitanika (27%) smatra da ima novca da obezbedi sebi hranu i boravak, ali i troškove poput društvenog života ili putovanja, međutim nema novca da obezbedi veće troškove poput stana, vikendice ili automobila.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.699 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 13. do 17. avgusta

Kakav životni standard očekujete ove godine u odnosu na prethodnu?

Ko je za to zaslužan?

Globalna politika i Srbija

Kao i u našem prvom ovogodišnjem istraživanju nastavili smo ispitivanje trendova stavova naših građana oko ključnih spoljnopolitičkih dilema Srbije, ali i trendova u međunarodnoj politici koji mogu imati uticaja i na položaj Srbije. U prethodnim ispitivanjima stavova građana značajan deo anketa bio je posvećen ratu u Ukrajini i pratećim političkim posledicama. U ovom istraživanju upitali smo ispitanike oko njihovih očekivanja oko spoljne politike Srbije, ali i razvoja međunarodne političke situacije.

Za početak, ponovo smo pitali naše ispitanike da li smatraju da će dolar opstati kao međunarodno dominantna valuta do 2030. Da će se takva "dedolarizacija" dogoditi smatra čak 57% učesnika naše ankete. Oko uloge dolara u svetu optimistično je nešto više od četvrtine ispitanika (25,4%), dok nije sigurno ili ne zna 17,4%. Najveće razlike po ovom pitanju su primetne kada se radi o obrazovanju i obrascu glasanja kod naših ispitanika. Kod visokobrazovanih ispitanika odnos pesimista i optimista je 44% prema 32%, dok kada se radi o glasačima proevropske opozicije u pitanju je čak vođstvo optimizma u dolar u odnosu 55% prema 27%. Kod svih ostalih demografskih grupa skepticizam je identičan ili viši u odnosu na nacionalni prosek.

Medijska tema BRIKS-a, organizacije koja okuplja Brazil, Rusiju, Indiju, Kinu i Južnoafričku Republiku, takođe je zauzimala značajan deo medijskog prostora. Okupljanje ovih i drugih država na BRIKS samitu u Južnoafričkoj Republici bilo je tema i u kontekstu novih svetskih odnosa, ali i položaja Srbije i njene spoljne politike. Tema hipotetičkog priključenja Srbije ovom savezu država bila je i kandidovana od strane političara, javnih funkcionera i medija.

Iz tog razloga naša organizacija je i u ovom istraživanju uključila pitanja koja se tiču ove organizacije i stavova naših ispitanika oko nje i hipotetičkog uključenja Srbije u nju. Prvo pitanje ticalo se da li ispitanici smatraju da bi Srbija trebalo da se priključi BRIKS-u? U ovoj anketi 50,4% ispitanika reklo je da bi sigurno glasalo za na hipotetičkom referendumu o članstvu u BRIKS-u. Osim oko polovine ispitanika koji su sigurni u svoj afirmativni izbor, još 19% ispitanika bi verovatno glasalo za na takvom referendumu. Kada se radi o strani protivnika priključenja, samo 9,4% ispitanika bi verovatno glasalo ne, dok bi 21,2% učesnika ove ankete sigurno bilo protiv.

Takođe, našim ispitanicima postavili smo pitanje kako bi glasali na hipotetičkom referendumu gde bi imali izbor između članstva Srbije u Evropskoj uniji ili BRIKS-u. U ovom binarnom izboru, 8% ispitanika reklo je da ne zna ili da nisu sigurni, a 12% ispitanika ne bi podržalo ulazak u bilo koji od dva navedena saveza država. U tom smislu, može se reći da je nesigurnost ispitanika veća, jer praktično jedna petina nije zainteresovana ili nije sigurna kada se radi o takvom spoljnopolitičkom opredeljivanju.

Kada se radi o učesnicima ankete koji imaju jasno profilisane stavove, odnos je 4 prema 3 u korist BRIKS-a nasuprot Evropske unije. Za ulazak u BRIKS bi glasalo 45% na takvom referendumu, dok bi za ulazak u Evropsku uniju glasalo 36% učesnika ankete. Najveće razlike između demografskih grupa u podršci ponovo su primetne po nekoliko sličnih linija. Kada se radi o podršci za članstvo Srbije u BRIKS-u, najveća je razlika primetna je ponovo kada se radi o nivou obrazovanja.

Kod birača koji imaju manje od srednje škole ili samo srednješkolsko obrazovanje, podrška za ulaz u BRIKS kreće se u opsegu 69-73%, kao i podrška za ulazak u BRIKS naspram Evropske unije u odnosu 4 prema 3. Sa druge strane, kada se radi o visokobrazovanima podrška za ulazak u BRIKS pada na 62%, što takođe predstavlja natopolovičnu većinu. Međutim, kada se radi o referendumu BRIKS ili Evropska unija, među visokoobrazovanima primetna je razlika u vidu pobeđe Evropske unije od približno 5 prema 4.

Po ovom pitanju takođe je primetna velika razliku u afinitetima kada se radi o tome za koga su učesnici ankete glasali na prethodnim izborima. Glasači evroskeptične opozicije podržavaju ulazak u BRIKS sa 88%, kao i ulazak u BRIKS naspram ulaska u EU sa 68% prema 17%. Kada se analiziraju glasači proevropske opozicije na drugoj strani spektra, presek podrške u potpunosti je suprotan. U ovoj demografskoj grupi podrška za BRIKS članstvo pada na samo 25%, dok na referendumu BRIKS ili EU, pobeđuju Evropska unija sa 76% naspram 11%. Ispitanici koji su na prošlogodišnjim izborima glasali za vladajuće partije, brojevi su skoro identični nacionalnom proseku. Podrška za ulazak u BRIKS kod ove najveće glasačke baze nalazi se na 77%, dok je u binarnom izboru sa Evropskom unijom, BRIKS odneo pobeđu sličnu nacionalnom proseku od 48% prema 30%. Apstinenti sa prethodnih izbora imaju po ovom pitanju gotovo identične stavove kao i glasači vladajućih partija.

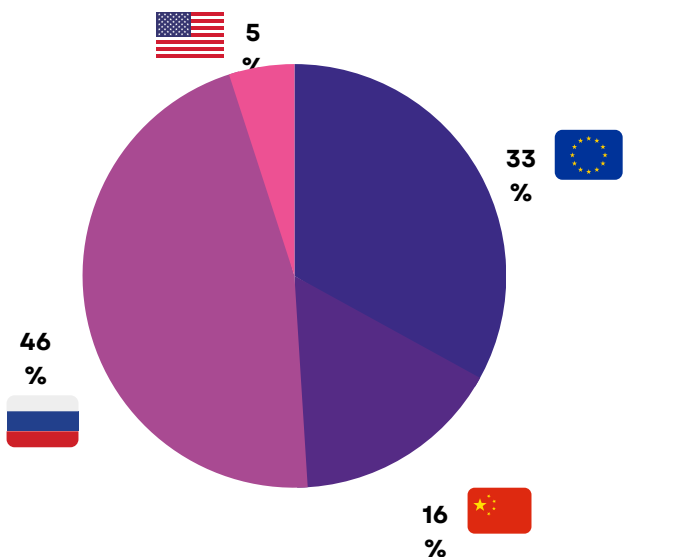
Takođe, značajan deo naše analize stavova naših građana oko spoljne politike bazirao se i na ispitivanju kako naši ispitanici vide trenutnu spoljnu politiku Srbije, ali i kakva bi trebalo da bude. Osim same orijentacije u smeru članstva u zapadnim organizacijama poput Evropske unije (EU) ili Severnoatlanske alijanse (NATO), od avgusta prethodne godine želeli smo da saznamo u svakom dvomesečnom preseku kako naši ispitanici vide glavne političke i ekonomske partnere Srbije.

Kada se radi o rangiranju najvažnijih političkih i ekonomskih partnera Srbije, razlike između ove dve kategorije su prisutne i u ovom istraživanju. U političkoj sferi, Rusija je ostala ubedljivo prvoplasirana, sa udelom od 46% ispitanika koji je vide kao glavnog političkog partnera Srbije. Ovaj procenat ostao je manje ili više konstantan od prvog istraživanja u avgustu 2022. Kina je u političkoj sferi nastavila trend pada koji je prisutan od prvog istraživanja kada se nalazila na drugom mestu sa čak 28%, dok se u najnovijem istraživanju trend pada nastavio i trenutno je kao glavnog političkog partnera rangira tek 16% ispitanika. Evropska unija je zabeležila blagi rast i u ovom istraživanju našla se na tačno jednoj trećini (33%). Sjedinjene Američke Države su se sa druge strane stabilizovale na 5% ispitanika koji je smatraju za najvažnijeg političkog partnera, koliki je udeo bio i u prethodnoj anekti.

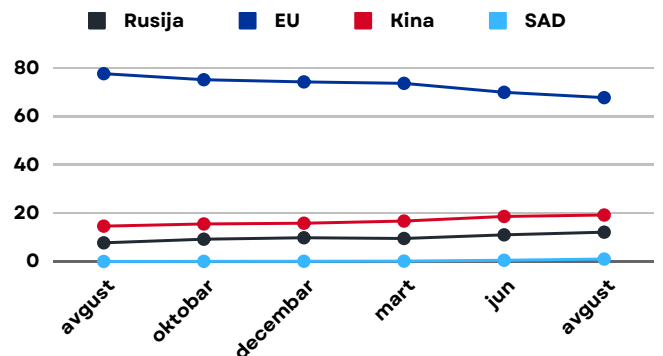
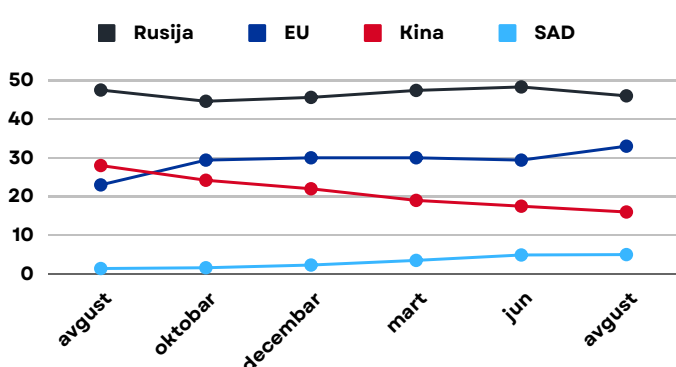
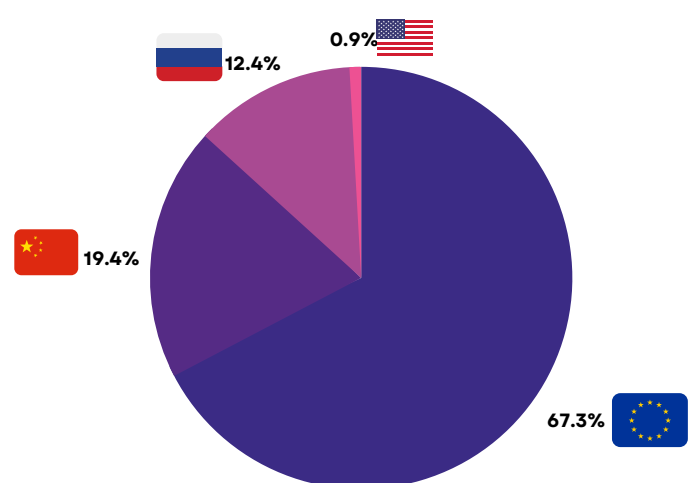
U ekonomskoj sferi, veće promene nisu zabeležene i Evropska unija ostaje na prvom mestu kod naših ispitanika kada se radi o rangiranju ekonomskih partnera sa podrškom većom od dvotrećinske (67,3%). Primetan je kontinuiran, ali blagi, rast Kine na skali, gde je ova država došla do skoro petine ispitanika (19,4%) sa oko jedne šestine (14,2%) iz avgusta prethodne godine. Sjedinjene Države u ovoj oblasti ostaju samo u tragovima. Jedina uočljiva promena u sferi ekonomskih partnera u percepciji naših građana je postepeni rast Kine na račun Evropske unije.

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.699 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 13. do 17. avgusta

Glavni politički partner

Glavni ekonomski partner

Pitanje spoljnopolitičke orijentacije Srbije ostalo je dobrim delom nepromenjeno. Taj vid manjka vidljivih promena u stavovima najočigledniji je kada se radi o hipotetičkom referendumu o opredeljivanju Srbije oko ulaska u Evropsku uniju i NATO. Broj protivnika oko oba pitanja ostao je natpolovičan, iako sa različitom strukturom.

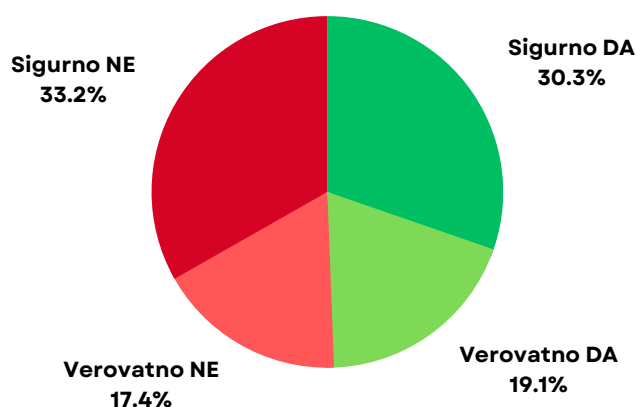
Nivo evroskepticizma ostao je sličan onom koji smo imali u prethodnom istraživanju javnog mnjenja iz juna ove godine. Za ulazak u Evropsku uniju sigurno bi glasalo 30,3%, a verovatno za još 19,1% opredeljenih učesnika ove ankete, dok bi sigurno protiv glasalo 33,2%, a verovatno protiv još 17,4% ispitanika, bez neopredeljenih. Ovi rezultati predstavljaju solidno poboljšanje podrške za članstvo u Evropskoj uniji od početka naših istraživanja, iako je podrška bez neizjašnjenih ispitanika i u ovom istraživanju ispod 50%.

Kada se radi o hipotetičkom ulasku u NATO, 9,8% opredeljenih ispitanika bi sigurno glasalo za, i još 7,6% bi verovatno bilo za, dok bi sigurno protiv bilo čak 68,6% i verovatno protiv još 13,9% ispitanika. Ovaj rezultat predstavlja maksimum podrške ulasku u Severnatlansku alijansu od početka naših istraživanja od aprila prethodne godine. Centralnu podršku ulasku u NATO dominatno čine ispitanici sa obrazovanjem višim od srednjeg (29,1% verovatno ili sigurno za), kao i ispitanici koji su glasali na izborima za proevropsku opoziciju (56,5% verovatno ili sigurno za). Najnižu podršku NATO beleži kod ispitanika sa obrazovanjem nižem od srednjeg (10,6% verovatno ili sigurno za) i glasača evroskeptične opozicije sa prethodnih izbora (3,3% verovatno ili sigurno za).

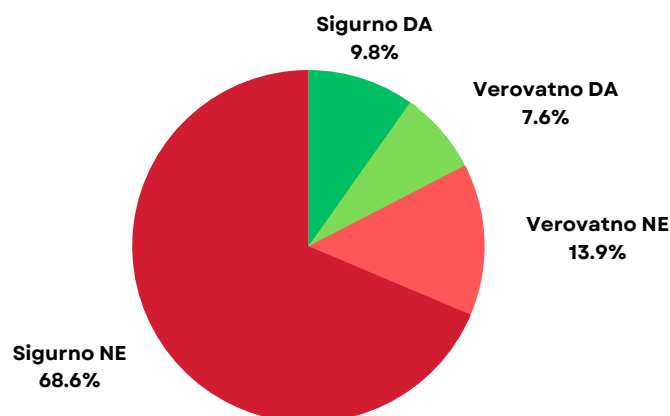
Ispitanici su tradicionalno većinski izrazili protivljenje uvođenju sankcija Rusiji. U ovom istraživanju 69,4% izjašnjenih ispitanika smatra da Srbija ne bi trebalo da uvodi bilo kakve sankcije Rusiji, dok se za minimalne sankcije odlučilo njih 7,8%. Kada se radi o oštrijim merama sankcija sa strane Srbije, 16,6% smatra da bi Srbija trebalo da se u potpunosti uskladi sa režimom sankcija Evropske unije, dok veći deo sankcija bez obaveze usklađivanja sa Evropskom unijom podržava 6,2% izjašnjenih ispitanih građana.

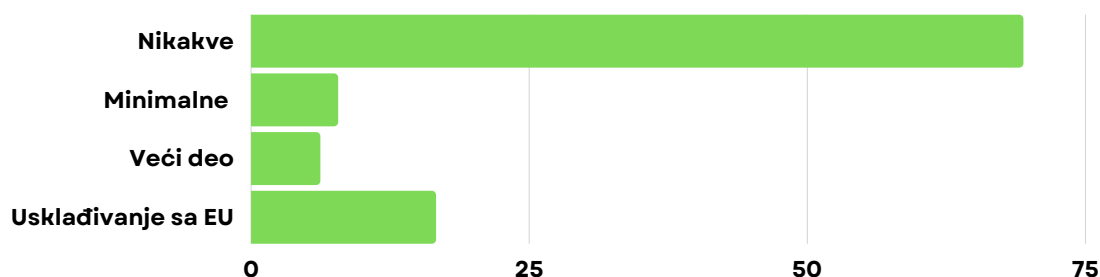
Srbija u Evropskoj uniji

Srbija u NATO-u

Da li bi Srbija trebalo da uvede sankcije Rusiji i u kom obliku?

Stavovi ispitanika oko uređenja država u svetu

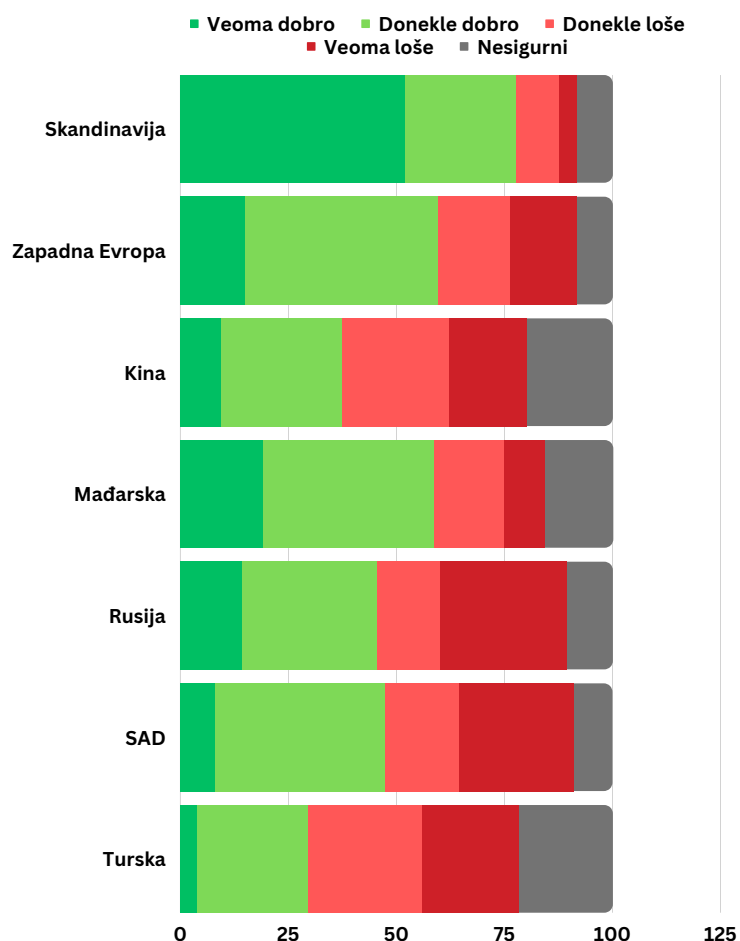
U ovom ispitivanju javnog mnjenja po prvi put smo naše učesnike ankete pitali da definišu kako vide različite države i njihova uređenja. Ispitanici su imali priliku da kažu da li je uređenje neke države veoma dobro, donekle dobro, donekle loše ili veoma loše, kao i kako bi ga najbliže definisali u izboru: demokratija, mešoviti sistem ili diktatura. Učesnici ovog ispitivanja javnog mnjenja imali su u opticaju: Skandinavске države, Zapadnoevropske države, SAD, Rusiju, Tursku, Mađarsku i Kinu.

Primetno je da su naši ispitanici bili dosta rezervisani da bilo kojoj državi daju previše negativnih vrednosnih ocena kada se radi o uređenju (da li je ono dobro ili ne), ali je to bilo manje prisutno kada se radilo o kategorizaciji tih sistema, gde zaista mali udeo učesnika ankete nije davao svoje mišljenje o tipu uređenja.

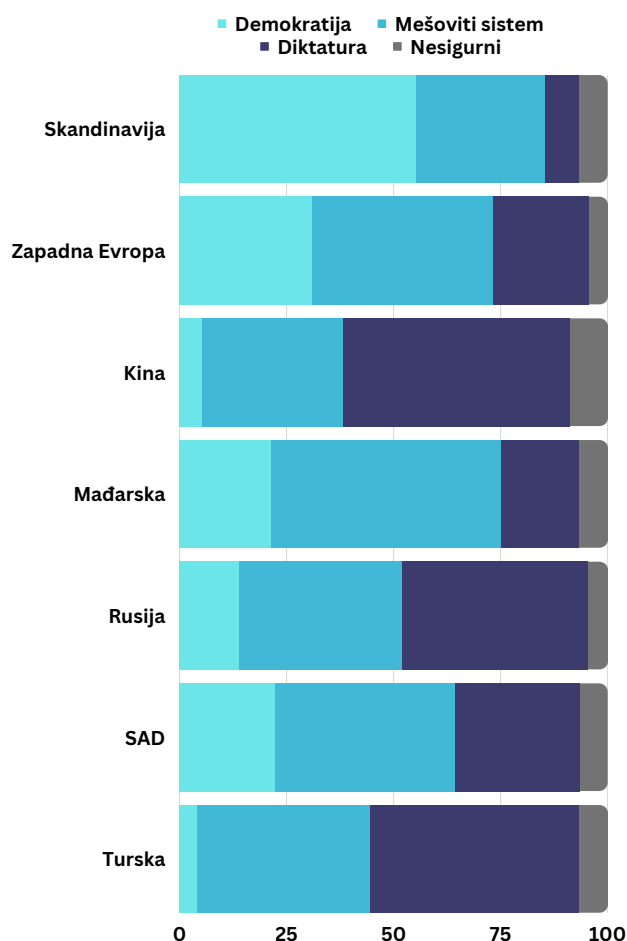
Kao glavni zaključak se može reći da su države Skandinavije jedine natopolnično definisane kao demokratije i natopolnično definisane kao veoma dobro uređenje društva. Kod ostalih aktera rezultati su bili dosta mešoviti.

Državno uređenje

Da li je uređenje dobro?

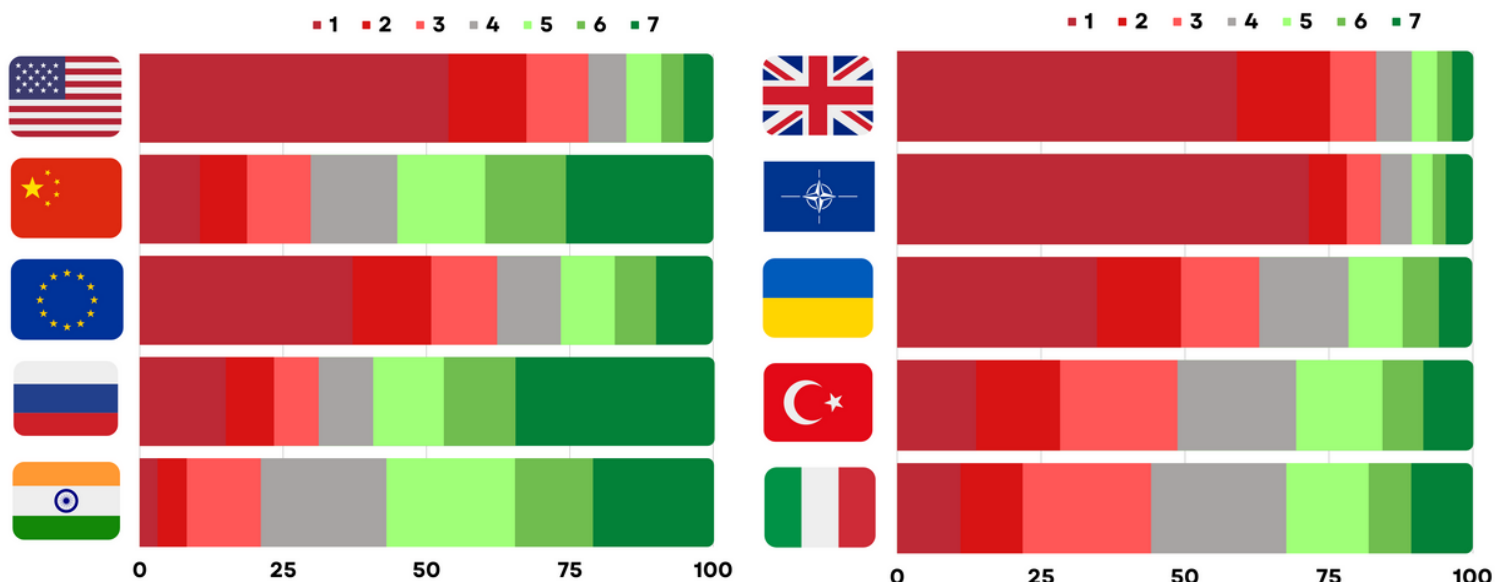

Čemu je najpribližnije?

Stav građana o državama i savezima

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.699 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 13. do 17. avgusta

Skala sa 1-7 (veoma negativno mišljenje, negativno mišljenje, donekle negativno mišljenje, neutralno mišljenje, donekle pozitivno mišljenje, pozitivno mišljenje i veoma pozitivno mišljenje)

Kao i u svim našim prethodnim anketama građani su imali priliku da ocene različite svetske države i saveze ocenama od 1 do 7 (1 je najlošija, a 7 najbolja ocena). Za razliku od prethodnih istraživanja stavova građana, u okviru ovog pitanja naši ispitanici imali su prvi put u ponudi i Italiju, kao jednu od država koja je spada u najveće investitore i pojedinačne ekonomske partnere Srbije. S obzirom da se Indija i u ovom periodu javila kao važna medijska tema u okviru pitanja globalne politike, naš tim je želeo da ponovo sazna kako građani gledaju i na ovog aktera međunarodne politike.

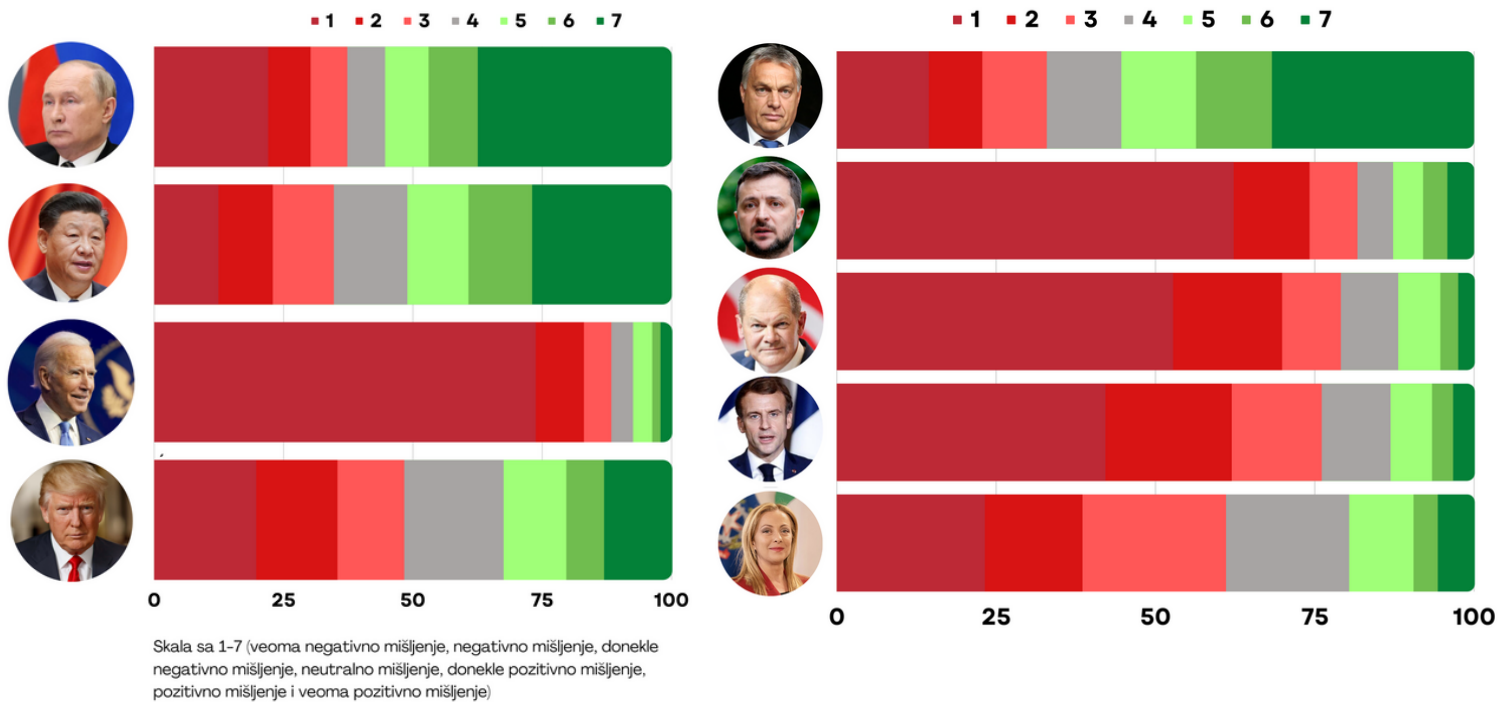
Ukupni rezultati i ocene naših ispitanika dobrim delom se poklapaju sa prethodnim obrascima odgovora i stavova iz anketa. Pravilnost koja se zadržala i u ovom ispitavanju javnog mnjenja je svakako visok stepen animoziteta prema Sjedinjenim Američkim Državama, NATO-u i Ujedinjenom Kraljevstvu, gde je prosečna ocena za ove aktere bila ispod 2,5. Ukrajina je zabeležila ocenu koja se nalazi u proseku dosadašnjih ocena (2,9), dok je u slučaju Evropske unije primetan blagi rast prosečne ocene (sa 2,9 na 3).

Kada se radi o ostalim akterima, najvišu prosečnu ocenu zabeležile su Rusija (4,7), Indija (4,7) i Kina (4,6), gde su se uprkos sličnom rezultatu, javile i jasne razlike u samoj strukturi ocena. Indija visoku prosečnu ocenu prvenstveno duguje velikim udelom srednjih ocena (4 i 5) i niskim udelom niskih ocena (1 i 2). Kada se radi o Rusiji i Kini, primetno je sve više polarizujuće mišljenje, gde obe države generišu sve veći udeo ocena koje su najniže i najviše, sa sve manjim udelom srednjih ocena. Turska kao akter ostala je tačno na sredini tabele sa prosečnom ocenom od 3,5.

Novajlija na listi, Italija, zabeležila je najbolju prosečnu ocenu u odnosu na sve zapadne države i organizacije. Ova mediteranska država zabeležila je prosečnu ocenu od 3,8, čemu najveću razliku u odnosu na ostale zapadne aktere prave niski udeo najnižih ocena 1 i 2.

Stav građana o svetskim liderima

Istraživanje javnog mnjenja je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1.699 ispitanika na teritoriji Srbije (bez Kosova i Metohije) od 13. do 17. avgusta

Kao i kada se radi o ocenjivanju država i saveza, naši ispitanici su imali priliku da ponovo ocene relevantne svetske i evropske lidere na skali ocena od 1 do 7 (1 je najlošija, a 7 najbolja ocena). U odnosu na prethodna istraživanja, u ponudu lidera za ocenjivanje uključena je i premijerka Italije, Đorđa Meloni, a u ponudi je ostao i bivši američki predsednik Donald Tramp, koji je prvi put uključen u prethodnom istraživanju.

Kao najnepopularniji lideri u ovom ispitivanju javnog mnjenja ostao je Džo Bajden sa prosečnom ocenom 1,7, a praktično 3/4 ispitanika dalo je američkom predsedniku najnižu ocenu 1. Uz Bajdena, veoma niske prosečne ocene zabeležili su i ukrajinski predsednik Volodimir Zelenski (2,1) i nemački kancelar Olaf Šolc (2,2), dok je nešto bolju prosečnu ocenu dobio francuski predsednik Emanuel Makron (2,4). Najbolju ocenu među zapadnim državicima zabeležila je italijanska premijerka Đorđa Meloni (2,9).

Kada se radi o najpopularnijim liderima, po prvi put od početka naših istraživanja, prvo mesto je zauzeo premijer Mađarske Viktor Orban (4,55), dok je sa prvog na drugo mesto pao Vladimir Putin (4,49). Na trećem mestu našao se kineski lider Si Đinping (4,4). Lideri koji predstavljaju tri najpopularnija ostali su isti, ali uz ukupno nešto niže prosečne ocene i drugačiji raspored u rangiranju.

Turski predsednik Redžep Tajip Erdogan ostao je na sličnoj prosečnoj oceni od 3,3, dok je nešto bolje rangiran bivši američki predsednik Donald Tramp sa prosečnom ocenom od 3,6.

Glavni zaključci

- Najčitaniji mediji su i u ovom dvomesečnom periodu ostali dominantno antizapadni, sa blagim rastom proruskog izveštavanja. Evropska unija je je zabeležila jedan od dva neto pozitivna meseca, nakon dva meseca pozitivne predstavljenosti iz prethodnog posmatranog perioda.
- Zapadni lideri ostaju dominantno negativno predstavljeni bez većih razlika u odnosu na prethodne mesece, kao i Vladimir Putin.
- Najkonzistentnije pozitivno predstavljenje ponovo beleži Kina i Si Đinping u ovom dvomesečnom preseku. Kina kod naših građana u percepciji raste kao ekonomski partner, ali značajno pada kada se radi o političkom partnerstvu.
- Antizapadni sentiment je najdominantniji kod oko polovine građana i on se reflektuje kroz: evroskepticizam, loše ocene zapadnim liderima, državama i organizacijama u anketi, kao i dobre ocene svim protivnicima Zapada i podršci ulasku u BRIKS naspram EU.
- Naši ispitanici od zapadnih lidera najbolje ocenjuju italijansku premijerku Đorđu Meloni i bivšeg američkog predsednika Donalda Trampa, a najlošije aktulenog američkog predsednika Džoa Bajdena i ukrajinskog predsednika Volodimira Zelenskog.
- Najpopularniji strani lider kod naših ispitanika postao je po prvi put Viktor Orban, a Vladimir Putin je prvi put na drugom mestu. Kineski predsednik Si Đinping zauzima ubedljivo treće mesto.
- Građani bi podržali hipotetičko učlanjenje Srbije u BRIKS, kao i sa malom razlikom ulazak u BRIKS naspram ulaska u Evropsku uniju.
- Primetan je dalji rast podrške građana za učlanjenje u NATO, kao i stabilan rast udela građana koji identifikuje Sjedinjene Američke Države kao glavnog političkog partnera Srbije. To se događa uprkos konzistentno negativnom predstavljaju oba aktera u medijima.
- Naši ispitanici vide države Skandinavije kao ubedljivo najbolje uređene i jedino njih identifikuju kao demokratske države. Sve ostale svetske države iz upitnika učesnici anketa vide dominantno kao mešovite sisteme (Zapadna Evropa, SAD, Mađarska) ili diktature (Turska, Rusija i Kina). Ipak, primetno je da anketirani građani imaju oko svih država izbalansirane stavove kada se radi o tome da li je uređenje dobro ili ne (donekle dobro ili donekle loše najčešći odgovori).

DVOMESEČNI PREGLED JUL 2023-SEPTEMBAR 2023.

Novi treći put
novi pristup za novo vreme

NED NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY
SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

the
beacon
project | IRI

SEPTEMBAR 2023.